

УДК 81'373.46:81'33

Підгорна А. Б.¹, Сацюк Б. С.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-313 НУ «Запорізька політехніка»

СКОРОЧЕННЯ ТА АБРЕВІАТУРИ: ВИДИ І СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТАХ

Абревіатури чи скорочення з давніх-давен використовували на письмі всі народи. Метою їх застосування була економія місця на носії текстової інформації (бересті, керамічних табличках, пергаменті) та швидкість напису слів та виразів, що часто використовують.

Абревіатури – складноскорочені слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Вживаються вони в усній і писемній мові. Основним завданням створення абревіатури постає економія мовних засобів, отже при вимові абревіатура за часом звучання приблизно в п'ять разів коротше ніж відповідне їй поняття, а при написанні така економія ще більше вагома.

Скорочення – це такий спосіб словотвору, сутність якого полягає у відсіканні частини основи, що або збігається зі словом, або становить собою словосполучення, об'єднане загальним змістом. Скорочення прийнято класифікувати на лексичні й графічні. Скорочувати можна будь-які фрагменти слова незалежно від морфемних меж [1].

Абревіатури діляться на три типи:

1. Складовий тип – це складноскорочені слова, утворені усіченням основ кількох слів.

2. Змішаний тип – це складноскорочені слова, утворені поєднанням усіченої початкової основи (одного чи двох) з цілим словом. У науковій літературі до іменників цього типу належать також слова, першою частиною яких виступають морфемами іншомовного походження авіа-, авто-, гідро-, фото-, аеро- і подібні, що приєднуються до цілого слова.

3. Ініціальний тип – це утворення складноскорочених слів від початкових звуків чи букв. Тобто ініціальний тип автори поділяють на підтипи.

Найпоширенішими в мові є лише два види аббревіатур: 1) аббревіатури, утворені з початкових літер та звуків, що входять до складу багаточленного найменування, наприклад: ООН (Організація Об'єднаних Націй), ВАК (Вища атестаційна комісія) тощо; 2) аббревіатури, утворені складанням частин слів, наприклад: технагляд, автобаза тощо. Широко використовуються в мові спеціальні аббревіатури, поєднані з цифрами: АН-70, АН-124 тощо. Останні складають переважно технічну номенклатуру – назви серійних моделей різноманітних апаратів і приладів [3, с. 13].

Серед текстів науково-технічного спрямування сфері комп'ютерних технологій належить особливе місце. Популярні аббревіатури цієї сфери: *BIOS* – *basic input / output system*; *DVI* – *Digital Visual Interface*; *RAM* – *Random Access Memory*; *ROM* – *Read Only Memory* тощо.

Аббревіатури у науково-технічних текстах можна поділити на 2 типи. До першого типу відносяться ініціальні аббревіатури або буквені скорочення (алфабетизми), наприклад: *HTTP* – *Hyper Text Transfer Protocol*; *OS* – *operational system*; *DB* – *data base*. Ініціальні скорочення характеризуються як слова, які утворюються шляхом скорочення фразових термінів до їхніх початкових літер: *AF* – *Air Force* «військово-повітряні сили», *ABS* – *American Broadcasting System* «американська телерадіомовна компанія». Лексеми цього типу стають дедалі більш поширеними у науково-технічній літературі, оскільки дуже зручно передавати інформацію у стислій та лаконічній формі. Аббревіатури вищезначеного структурного типу використовуються в усіх галузях.

Другий тип охоплює усічення, наприклад: *ext* – *external* «зовнішній», *F* – *Fahrenheit* «температурна шкала Фаренгейта», *ign* – *ignition* «запалення», *log* – *logarithm* «логарифм», *Al* – *aluminium* «алюміній», *av* – *average* «середнє значення». У науково-технічній літературі часто вживаються графічні скорочення, що обумовлено специфікою дискурсу досліджуваного типу. Здебільшого такі скорочення позначають одиниці вимірювання, наприклад: *kc* – *kilocycle* «кілогерц», *kg* – *kilogram* «кілограм», *lb* – *pound* «фунт», *mb* – *megabyte* «мегабайт» [2].

Отже, проведений аналіз підтверджує, що аббревіація та скорочення є складними та багатограними явищами. У науково-технічних текстах, особливо у галузі комп'ютерних технологій, вони виступають ефективним засобом

комунікації, забезпечуючи стислість, точність і швидкість передачі спеціалізованої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кізіль М. Абревіатури та скорочення в сфері комп'ютерних технологій англійської мови [Електронний ресурс] / М. Кізіль. – Наук. вісник Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2015. – С. 282–286. – Режим доступу : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7734/1/54.pdf> (дата звернення 2024.12. 05).

2. Левчук О. А. Специфіка функціонування абревіатур у англomовних науково-технічних текстах [Електронний ресурс] / О. А. Левчук // Вісник науки та освіти. – 2024. – № 10. – С. 365–378. – Режим доступу : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/16058/16130> (дата звернення 2024.12. 05).

3. Микульчик Р. Сучасні українські абревіатури: перспективи і стан дослідження [Текст] / Роман Микульчик // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2005. – № 538. – С. 12–15.